

GRUA KIRKE

(Artikkelen står i årbok for Hadeland 2008)

Av Marie Aubert Kleven

Grua kapell ble innviet 21.12.1924.

I 1978 gikk man over til å bruke betegnelsen kirke istedenfor kapell.

Grua kirke og kirkegård har gnr 67, bnr 5, 80 og 127.

Forarbeid i mange år

Da Grua kapell ble innviet i 1924, var det et gammelt ønske som gikk i oppfyllelse.

Allerede i 1897 skrev konstituert sokneprest i Jevnaker og Lunner, Oluf Aabel, til biskopen:

”Det er et ønske fra befolkningen om et kapell i nærheten av gården Grua. Det vil efterhaanden bidrage til at formindske den strøm av alskens løse Prædikanter og Udsendinger; for hvilken den i Lunner Sogn bosættes, vistnok til dels baade uvidende og kritikløse, men aabenbart for Sandheden i det hele ingenlunde uimodtageligen Almue i den senere Tid har vært en særlig yndet Tumbleplads; dette til liden Baade for Kristenlivets stilfærdige Væxt og sunde Udvikling.”

I 1900 fremmet Lunner herredstyre forslag om deling av Jevnaker prestegjeld slik at Lunner kunne bli eget prestegjeld. J. G. H. Stub, som hadde vært sokneprest i Jevnaker og Lunner siden 1880, ga sin støtte til forslaget. Til slutt gjorde han oppmerksom på at det ved deling av prestegjeldet ”vilde blive spørsmål om tilveiebringelse av forøget kirkerum ved opførelse af et kapell i den ydre del av Lunner.” (Grua)

Herredsstyret trekkes inn

Rundt 1920 var det et aktivt industrisamfunn på Grua. Hadeland Bergværk utvant zinkholdig malm, et kalkverk var i virksomhet, der var tresliperi og sagbruk.

7. juni 1917 behandlet Lunner herredstyre et brev fra Kirketilsynet i Lunner med anmodning fra beboere på Grua om anlegg av en hjelpekirkegård på stedet. Enstemmig vedtak: *Til å behandle andragendet og fremkomme med forslag nedsættes en komité med følgende medlemmer Halvor Lunner, formann, T. Skøien, stasjonsmester Bredesen, Erik Grua og Olaf Håkenstad.*

4. juli 1919 utvidet herredsstyret denne komiteen med to medlemmer; Syver Viggerhaugen og Nils Arnedal, da den også skulle vurdere tomt til kapell på Grua. 4. oktober s.å. hadde herredsstyret befarings og møte: *Den nedsatte komité havde foretat boringer på det søndre alternativ, hvis resultat påvistes under herredsstyrets befarings af samme og viste seg at være tilfredsstillende, hvorefter enstemmig besluttetes at indkjøpe av Kristen G. Grua fornøden grund til begravellesplads og tomt til kapel på hans eiendom.* 17.12.1919 ble det skrevet kjøpekontrakt med Kristen G. Grua på et areal på 5,5 dekar til en pris av kr 3 300,-.

16.9.1920 vedtok herredsstyret: *Kirkegården blir å anlægge for kommunens regning, og blir den å forsyne med forsvarlig gjærde, klokke og hus til denne. Kommunen overtar det fremtidige vedlikehold av gjærdet og klokkehuset.*

I Kallsboka for Lunner prestegjeld står det:

Under 17. desember 1920 har Hans Majestet Kongen bestemt: Sognepresten i Lunner i Hamar bispedømme pålegges 4 ganger årlig til sådan tid, som han selv bestemmer, å fremmøte på hjelpekirkegården ved Grua jernbanestasjon for å jordfeste der nedsatte lik.

Lunner herredsstyres beslutning av 23. oktober 1920 angående overtagelse av utgiftene ved betjeningen m.v. av denne kirkegård stadfæstes i henhold til landsformannskapslovens § 39. Hvilket man herved meddeler til efterretning og videre kunngjørelse under henvisning til departementets skrivelse til stiftsdireksjonen av 8. desember sistl.

Sognepresten i Lunner bedes om å notere det nødvendige i embedets kallsbok.

Grua Kvindeforening tar tak

En slik minimumsordning med 4 fremmøte i året for presten på kirkegården på Grua ble det nå slett ikke. Når kommunen ikke så seg råd til å bygge kapell, tok kvinner saken i egne hender.

Det fantes nemlig en aktiv Grua Kvindeforening (senere ble navnet Grua kirkeforening), som ikke var fornøyd med at det kun skulle anlegges kirkegård. Det måtte bygges et kapell!

Foreningen var startet i 1913 - kanskje de var inspirert av Oppdalen kapell som ble reist for private midler på den tiden! Foreningen hadde faktisk i flere år samlet inn penger til kapell på Grua, og de hadde kr 4 328,- på bok til dette formålet. Sofie Gustavsen Frogner og Anna Oulie tok kontakt med sokneprest Stabell. Samtalen endte med at Kvindeforeningen inviterte til et møte 26. februar 1922. Slik lød annonsen:

Alle som er interessert i oppførelse av kapell på Grua, innkalles til fest på Grua bedehus søndag 26. ds. for å foreta valg av komité til arbeidsigangsettelse. Tale av s. ogneprest Stabell. Damene medbringer mat. Frivillig entré til inntekt for kapellet. Møt tallrikt frem og støtt en god sak.

Grua Kvindeforening.

Grua kirkeforening vare en aktiv støttespiller for kirken fram til 1969, da foreningen ble nedlagt.

Folkemøte og byggekomité

Folk møtte tallrikt fram, og det var full enighet om at det skulle bygges et kapell. Det ble valgt både en innsamlingskomité og en byggekomité. Til sistnevnte ble Ole Strand valgt som formann, Oscar Oulie som kasserer, Lars Ødegaarden som sekretær, dessuten Hans Godli og Anders Tvetmarken. Komiteen fikk bistand av ingeniør Reidar Molstad ved Bergværket.

Det ble satt i gang en innsamlingsaksjon og kvinneforeningen holdt basar. Penger strømmet inn fra foreninger og enkeltpersoner.

Kirkeklokke i et skur

I forbindelse med 50 års jubileet i 1974 laget Lars Ødegården et lite hefte om Grua kapell. Han hadde i sin tid vært sekretær i byggekomiteen. I dette heftet skriver han at daværende ordfører skal ha omtalt huset som skulle settes opp for kirkeklokken som et skur og tilføyd: Dette huset er godt nok ute på skauen til kirkens tjeneste.

Stor dugnadsinnsats

Hadeland Bergværk v/bergmester H.K. Borchgrevink skaffet grunnmur. Det stod nemlig en grunnmur av granitt ved Grua stasjon, der hadde det stått et malmhus som var revet. Denne grunnmuren ble gitt til kapellet. Høsten 1922 kom steinkjøringen i gang og folk møtte tallrikt fram for å hjelpe til.

Lunner Almenning ga tømmer og sørget for hogst og lunning av tømmeret. Johan Johnsrud var tømmerhogger og Gudbrand Sørli var tømmerlunner. Tømmeret ble kjørt til Grua sag hvor Torsten Berger og hans mannskap utførte arbeidet gratis. Kjøring av tømmeret og utgraving av tomten skjedde på dugnad.

Bygging

Arkitekt Alfred Chr. Dahl i Kristiania laget tegningene til kapellet. I tillegg til selve kirkerommet med galleri var det prestesakristi, menighetssal og kjøkken. For arbeidet fikk Dahl kr 500,- som sokneprest Stabell betalte som sitt bidrag til kapellet. Johan Emil Rehnstrøm hadde ansvaret for grunnmuren. Grua kirke er en tømmerkirke. Byggmestere var Petter Haugen og Mikael Sanner, og de hadde med seg Torvald Haugen, Einar Hagen, Anders Grøntjernet, Carl Grøntjernet og Anders Munkerud. Jørgen Berge malte bygget utvendig. Prekestolen ble laget av Anders Martins.

Regjeringsresolusjon og flere vedtak i herredsstyret

I Kallsboka står det videre:

Ved den norske regjerings resolusjon av 8. juni 1923 er det bestemt:

Der tillates at der på en dertil utsett tomt av Grua kirkegård i Lunner prestegjeld i Hamar bispedømme opføres et kapell efter en av arkitekt Alfred Chr. Dahl utarbeidet plan. Hamar stiftsdireksjon bemyndiges til å samtykke i mindre vesentlige endringer i byggeplanen, om sådanne under arbeidets gang måtte vise seg ønskelige eller nødvendige.

I den nye kirke, som blir å benevne Grua kapell, blir det å avholde 14 gudstjenester årlig, som blir å fordele utover året efter Hamar biskops nærmere bestemmelse.

Lunner herredsstyres beslutning av 11. november 1922 om overtagelse av Grua kapells fremtidige vedlikehold og drift godkjennes i henhold til Lov om kommunestyre på landet av 30. september 1921 § 46 nr. 4.

11.2.1924 behandlet herredsstyret: *Andragende fra byggekomiteen for Grua kapel om et bidrag stort kr 1 300,-, til tækning med skiffer av kapellets tak.*

Vedtak: Kr 1 000,- optas på budget og ydes imot at skiffer benyttes til tækning.

14.4.1924 behandlet herredsstyret: *Andragende fra Anders Tvetmarken om leie av gravplassen ved Grua til potetdyrking. Vedtak: Andragendet indvilges for 1 år imot at jordstykket holdes rent for ugræs og harves efter optagningen.*

Innvielse

Kapellet stod ferdig i 1924 og ble innviet 21. desember av biskop Bjønnes Jakobsen.

Slik forteller Lars Ødegaarden: *Det møtte opp så mye folk at lensmann O. J. Elverhøi måtte ordne folkemassene i tre rekker nede på veien ved Kristen G. Gruas gård. Så gikk biskopen og prostiets prester i spissen for folket opp til Grua kirke. Kirken ble fylt til trengsel.*

Etterpå var det middag for innbudte på Grua gjestgiveri, og til dette bevilget kommunen kr 200,-. Bygget ble overlevert til kommunen gjeldfritt. Totale utgifter var kr 26.000,-. Kapellet ble reist uten utgift for kommunen, bortsett fra bidraget på kr 1000,- til skifer på taket.

Kirkeklokken ble laget hos Olsen Nauen ved Tønsberg i 1920. Den har følgende inskripsjon: Land, land, land hør Herrens ord.

Inventar i kirken

Døpefonten i klebersten ble gitt av ingeniør Normann. Han hadde vært ved Bergværket, men da kapellet var ferdig, var han direktør ved et kleberstensbrudd.

Ingeniør Molstad laget *dåpsfat* og *tårnfløyen* med årstallet 1924 med romertall: MCMXXIV. Han ga også en *lysekrone* til kapellet.

Fru Bergljot Molstad og frk. Danielsen, kontordame på Bergværket, sydde *alterduk* med venetiansk broderi og *messehakel* i rød velur.

Glassmalerier

I fondveggen i koret er det 4 glassmalerier av Rolf Klemetsrud. De framstiller: Maria og Josef med barnet, Jesus og barna, Jesus i Getsemane og Den oppstandne Jesus. De to midterste bildene ble montert i 1924, bekostet av bergmester Borchgrevink og grosserer Zimmer. De to andre glassmaleriene kom i 1943, gitt av Grua kirkeforening

Orglet

Nåværende orgel er fra 1979, levert av Norsk Orgel- og Harmoniumfabrikk i Snertingdal og

bekostet av kommunen. Pris kr 107 000.-.

Det første instrumentet var et harmonium, det ble avløst av et pipeorgel fra J. H. Jørgensen i 1943. Dette orglet var det Grua kirkeforening som samlet inn penger til. Av en kjøpesum på kr 10 775,- bevilget kommunen kr 5 700,-. Orglet brøt imidlertid helt sammen i 1977, og en komité med Erik R. Kjørven, leder, Bernt C. Lange og organist Sigurd Hukkelberg (avløst av Bjørn Vegard Bjørklund da det ble organistskifte) fikk i oppdrag å innhente tilbud på nytt orgel. Det var forslag om å plassere orglet nede i kirken, men etter flertallsuttalelse fra menighetsmøtet besluttet menighetsrådet å bibeholde plasseringen på galleriet.

Oppvarming

Vedfyring var en selvfølge de første årene, og to piper raget opp over taket. En tid var det et oljefyrt sentralanlegg. I 1979 ble elektrisk fyringsanlegg installert. Da ble den siste svartovnen fjernet, og døpefonten ble plassert i ”ovnshjørnet”. Det ble satt inn innevinduer.

Forandringer og nyanskaffelser

I 1947 ble kirken panelt utvendig. I 1949 ble prekestolen flyttet fra høyre side i koret ut mot hjørnet av kirkesalen slik at den ikke stengte for innsyn til alterpartiet. Det ble da laget dør fra prestesakristiet til prekestolen.

Innlagt vann fikk kirken i 1982, etter at det i noen år hadde vært en vannsisterne på kjøkkenet. Samme år ble det lagt nytt tak, og loftet ble isolert.

Høsten 2004 fikk kirken et nytt, frittstående bordalter, laget og gitt av Håkon Rødningsby.

Det er anskaffet flere kirketekstiler. Fiolett stola, ble laget av Grete Lein Lange i 1995. Tone Moe leverte grønn messehakel i 1986, alterløper, grønt prekestolklede, hvit messehakel og prekestolklede samt fiolett messehakel og prekestolklede i 2004. Alt er bekostet av gavemidler.

To tilbygg til kirken

Toalett og stellerom.

Kirken fikk i 1993 et tilbygg med plass til toalett og stellerom for dåpsbarn. Edvard Iversen tegnet påbygget, gravearbeidet ble utført av Trygve Brunstad, og David Klevengen stod for det øvrige arbeidet. Tett tank ble gravd ned i bakken rett på den andre siden av gjerdet for påbygget. Vinduet mot sør i menighetssalen ble fjernet og kledd igjen.

I 1994 ble det montert rullestolrampe ved kjøkkeninngangen.

Den gamle utedoen på parkeringsplassen ble delvis omgjort til bod i 2002.

Utvidelse av menighetssalen.

Grua menighetshus ble solgt i 2006 og pengene gitt til utvidelse av menighetssalen.

I 2007 ble menighetssalen utvidet. Utvidelsen gav ca 50 nye sitteplasser ved store arrangementer, samt muligheter for en mer fleksibel bruk av kirken. Det ble også nytt dåpssakristi og lagerrom. Tilbygget er tegnet av Ole André Torp og råbygget ble satt opp av Atle Grymyr. Ferdigstilling av bygget utvendig og innvendig ble gjort av kirkens egne ansatte. Samtidig med utvidelsen ble det også lagt nytt tak på kirken, Deccra takpanner. Pengene til dette ble bevilget av kommunen og arbeidet ble utført av blikkenslagerfirmaet Brørby og sønn, Jevnaker. Tilbygget ble innviet ved en prestegjeldsgudstjeneste 10. juni 2007.

Uthus med bårerom

I 1953 ble det kjøpt tilleggsjord for å få på plass ny vei, utvidelse av kirkegården samt et uthus med bårkjeller. Den veien som nå fungerer som en gangvei gjennom kirkegården opp til kirken, var tidligere eneste vei opp til kirken.

Uthus med bårerom ble oppført i 1953-54, og det erstattet et meget enkelt likhus. Veggene i bårerommet ble kledd med furupanel i 1988. Panelet var en gave fra Lunner Allmenning.

Billedteppet "Hyrden", laget av Jenny Tellefsen, Lyngdal, pynter opp på fondveggen. - Uthuset fikk nytt tak i 1995. Arbeidet ble utført av Svend Stenersen, Gran. Det ble også lagt tregulv i bårerommet i 1995.

Ny bårevogn ble kjøpt i 2001, laget av Arne Øystein Lunner og bekostet av gavemidler.

Kirkegården

Kirkegården ble ikke tatt i bruk før kirken var ferdig, og første gravlegging var 3.1.1925.

Bergmester Henrik Kristian Borchgrevink, d. 1939, og fru Evy Borchgrevink, d. 1932, er gravlagt litt nordøst for kirkens hovedinngang. Askeurnene er satt ned under to over hverandre liggende flate steinheller. Etter de avdødes ønske er det ingen inskripsjon på steinhellene.

På områder på den opprinnelige kirkegården nærmest kirken, var det flere steder veldig grunt, så det ble det noen ganger nødvendig å sprengte vekk fjell for å få gravd en grav. Boringene som ble foretatt i 1919 var nok ikke omfattende nok.

Det har vært flere utvidelser av kirkegården, og da har det vært sørget for tilstrekkelig dybde på jordsmonnet. I området mot sør på kirkegården ble et nytt felt opparbeidet i 1966. I 1979 ble resten av kirkegården mot sør opparbeidet. Veien opp til kirken ble da delvis lagt om og parkeringsplassen ble utvidet. I 1982-83 ble nytt felt mot nord opparbeidet.

Opparbeidelse av enda et nytt gravfelt, denne gang i skråningen nord for kirken og parkeringsplassen, begynte høsten 1997. Arbeidet ble ført videre sommeren 1998 og ferdigstilt i 1999. Det nye området gir 330 gravplasser. Morten Grindaker utarbeidet planene, og Gunnar Rønningen A/S stod for arbeidet.

På kirkegården er det til sammen 1 440 gravplasser (enkeltgraver). På de gamle feltene er det ikke mange ledige graver, mens det på det nyeste feltet fremdeles er kapasitet.

Jubileer

Grua kirkes 30, 40, 50, 60, 70 og 80 års jubileer har vært markert med festgudstjeneste og kirkekaffe.

En sølvkrans i glass og ramme ble overrakt kirken av Odd Oulie i forbindelse med 70 års jubileet 15.1.95. På kransen er inngravert: *Ivar Oulie. Det siste farvel fra Grua krets*. Denne kransen ble gitt i 1934 og satt på gravstøtten til Ivar Oulie som omkom det året, 18 år gammel. Han var sønn av Anna og Oscar Oulie som gjorde en stor innsats ved byggingen av Grua kirke. Kransen henger i våpenhuset.

Kirkens 80 års jubileum ble feiret i november 2004. Det var kronerulling i bygda for å dekke utgiftene ved jubileet. Feiringen startet med to hverdagskvelder med vandreteater. Forestillingen som var laget av Anne Brodtkorb, dramatiserte opptakten til bygging av kirken samtidig som det ble satt fokus på arbeidsforholdene i gruvene. Aktører og publikum beveget seg fra Grua stasjon til den gamle direktørboligen, videre til vaskeriet for så å ende i kirken. Her var det konsert med nykomponert musikk av Arne Martinussen, sang og tekster ved Ragnar Strandbakke og tekster ved Stein Buan. Søndag 14. november var det festgudstjeneste med mange av kirkens tidligere prester pluss prost Granaasen som aktive deltakere. Det var festmøte på Grua skole etter gudstjenesten. Jubileumsfeiringen ble avsluttet med en kveld i kirken med Karsten Isachsen.